

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תשל"ב

חלק ו – יו"ל לש"פ מקץ, שבת חנוכה, ה'תשע"ח

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

לזכות

הילדה שטערנא שתחי

ליום הולדתה כ"ט תשרי, ער"ח מרחשון, ה'תשע"ח

ולזכות אחי ואחיותי

לוי יצחק, חי' מושקא, חנה,

רבקה, ומאיר שלמה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת פייגא רחל שיחיו ביטון

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' יעקב יחיא וזוגתו מרת שולטאנה שיחיו ביטון

הרה"ת ר' שלום אהרן הלוי וזוגתו מרת שרה שיחיו בלאנק

מרת אסתר שתחי ביטון

ר' יוסף וזוגתו מרת פורטונה שיחיו פארוז

ולעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' ישראל נח ב"ר אפרים דובער ע"ה בליניצקי

נפטר יו"ד מרחשון ה'תשמ"ג

ת' נ' צ' ב' ה'

ב"ה. א' טבת תשמ"ה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

הנני למסור מחאה ע"ס מאה דולר ע"ד כ"ק אדמו"ר שליט"א ממרת . השתתפה בהכינוס לכבוד חנוכה של כולל לוי יצחק (סדרתי בוס ונסעו קרוב לארבעים איש כ"י). היא אשה הכי חשובה בהקהילה. עוסקת בלב ונפש לטובת בהכנ"ס ויהודי השכונה.

* * *

במנהגי חנוכה שבסוף קונ' מאמר ד"ה ברוך שעשה נסים מכ"ק אדמו"ר הצ"צ (ובספר המנהגים), כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בערב שבת הסדר הוא: מנחה, נר חנוכה, נר שבת."

ובהערה 26 כתב: "מנחה ואח"כ נ"ח כמו שתמיד קדם להדלקת המנורה (שע"ה ופרמ"ג סתרע"ט). ועוד שלא יהי' תרתי דסתרי כו'."

לכא"ז צ"ל: מנחה. להדלקת המנורה (שע"ה סתרע"ט). ועוד דסתרי כו' פרמ"ג א"א סתרע"א סק"י).

ומטעם דלכא"ו בשע"ה סתרע"ט איתא רק הטעם הראשון, וטעם זה לא נמצא בפרמ"ג שם. וטעם הב' נמצא רק בפרמ"ג ס"תרעא.

* * *

בנוגע להמנורה שבביהמדר"ר של כ"ק אדמו"ר שליט"א הנעשה ע"ד מנורה ביהמ"ק בנוגע להקנים, גביעים, כפתורים וכו'.

ראיתי שהדליקו בו נרות של כעין חלב. ולכא"ו מדוע לא נעשה ג"כ עם בזיכי שמן, ולהדליק בשמן זית (או לכה"פ בנרות שעוה).

בשו"ת חת"ס או"ח ס"קפו כתב: "...בכל קהלות גדולות שעברתי שהי' יסודתם בהררי קודש ע"י גאונים קדמאי ראיתי שמנורות בה"כ שלהם. רובם מדליקי' בכה"כ בנרות שעוה וגם המדליקי' בשמן זית...". ובשע"ה ס"תרעא סק"יב דן אודות נרות חנוכה שבבהכנ"ס וכתב "וכשידליק עתה שמן זית".

ולפניי"ז הביא משו"ת שבו"י דמשמע שהדליקו בנרות שעוה. ובפרט דבמנהגי חנוכה כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מדליקים בשמן זית, וה"שמש" - נר של שעוה". ובהערות כתב על"ז: "בפשטות י"ל הטעם עפ"מ"כ... דנר של שעוה שני לשמן זית... ועייג"כ קהלת יעקב ערך שעוה."

(מקום עמידת המדליק אינו מתאים עם מש"כ בשו"ת חת"ס הנ"ל "והמדליק פניו לצפון ואחוריו לדרום ומדליק" (הובא ג"כ במשנ"ב ס"תרעא סק"מג, ובכף החיים שם סק"טט ושכ"כ בשו"ת מהר"י ברונא ועיקרי הד"ס). אכן בביאור הלכה סוף סתרע"ו הביא דעות שונות בזה, ובכף החיים הנ"ל סיים שמנהג הספרדים הוא להדליק כשפניו לדרום).

אני מודה לך על המאמץ הזה

בטוב

צ"ל דליק (וב"ל) 3

Handwritten notes in the top right corner, including a circled '1' and some illegible text.

Handwritten circled '2' next to the text.

Handwritten circled '3' and '4' next to the text.

Vertical handwritten notes on the right side of the page, including a circled '1' and '2'.

©

Published and Copyright 2017 by LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5778 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס, ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

(3) כמדומה כן הוא ברוב ביהכניס וכנראה הטעם משום: (1) טרחא דציבורא, (2) לשלול דליקה, להבטיח נקיון ביהכניס וכיו"ב.

(4) עדיפי הוליל בנש"ק וראה (3).

[5] שהוא עיי' אי ראש הבית ולא עיי' כל אשה ובת קטנה.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ מקץ, שבת חנוכה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שישי ואחרון מהתועדות י"ט כסלו, ה'תשל"ב — הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ חיי שרה, חלק שני לש"פ תולדות, חלק שלישי לש"פ ויצא, חלק רביעי לש"פ וישלח וחלק חמישי לש"פ וישב).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ערב חנוכה, ה'תשע"ח,
ברוקלין, נ.י.

(3) .. (4) .. [5]: במכתבו:

בנוגע להמנורה שבביהמדר"ר של כ"ק אדמו"ר שליט"א, הנעשה ע"ד מנורת ביהמ"ק בנוגע להקנים, גביעים, כפתורים וכו'.

ראיתי שהדליקו בו נרות של כעין חלב. ולכאור' מדוע לא נעשה ג"כ עם בויכי שמן, ולהדליק בשמן זית (או לכה"פ בנרות שעוה).

... ובפרט דבמנהגי חנוכה כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מדליקים בשמן זית, וה"שמש" — נר של שעוה". ובהערות כתב ע"ז: "בפשטות י"ל הטעם עפמש"כ .. דנר של שעוה שני לשמן זית .. ועייג"כ קהלת יעקב ערך שעוה".

על כותבו אודות "המנורה שבביהמדר"ר של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ש"ראיתי שהדליקו בו נרות של כעין חלב" — כתב רבינו (כפנים (3)); בהמשך לשאלתו מדוע אין מדליקים בביהכניס "בשמן זית (או לכה"פ בנרות שעוה)" — כתב רבינו (כפנים (4)); ועל שמביא מ"ש רבינו בפרט בנוגע למנהגי חנוכה, שבבית "מדליקים בשמן זית כו" — כתב רבינו (כפנים [5]).

עדיפי הול"ל בנש"ק [= הוה לי' להקשות בנרות שבת קודש]: שידליקו בשמן זית וכיו"ב — ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ד סי"ב. וראה גם אג"ק חל"ב אגרת יב'ק"ט (ושם: "בבית כ"ק מו"ח אדמו"ר לא ראיתי אף פעם אחת שידליקו בשמן (זית וכיו"ב) בנש"ק ויו"ט, כ"א בנרות חלב, והיפוכו בנרות חנוכה. טעם ע"ז לא שמעתי"). לקו"ש חל"ה ע' 320 הערה 21.

וראה (3): כלומר, ראה הטעמים שנכתבו בסעיף 3 אודות הדלקת נ"ח — בביהכניס — בנרות חלב (שמהם ניתן, כנראה, ללמוד גם בנוגע להדלקת נש"ק — עיי' כל אשה ובת קטנה, כדלהלן סעיף 5).

(1) ספר המנהגים שם ע' 69.

(2) סעיף זה — שלא מוספר ע"י רבינו — מתייחס כנראה אל הנכתב בסעיף הקודם (4) אודות הדלקת נש"ק, שאין מדליקים בשמן זית וכיו"ב (דלכן עדיפי הוליל בנש"ק כו); ובסעיף זה [5] נותן רבינו כנראה טעם לשינוי המנהג בזה בנוגע לני"ח, שכן מדליקים בשמן זית, כיון שהוא עיי' אי ראש הבית ולא עיי' כל אשה ובת קטנה.

נט. דובר לעיל (ס"ה) שנוסף על סיום הש"ס מי"ט כסלו לי"ט כסלו, ישנה גם תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר לסיים את ספר התניא, ומזה מובן שיש לערוך גם "סיום" על ספר התניא (כמו על הש"ס):

סיום התניא — לפי הסדר בנוגע לאגרות קודש שבסוף קונטרס אחרון שנקבע סופית ע"י הצ"צ (לאחרי השינויים שהיו בזה) — הוא בענין השבת: "חיצוניות מהשבת היא שביטה מעשי גשמית .. ופנימיות השבת היא הכוונה בתפלת השבת ובת"ת וכו'".

והתחלת התניא — בנוסח דף-השער (כידוע שגם הוא מרבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה³³²): "מיוסד על פסוק³³³ כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו, לבאר היטב איך הוא קרוב מאד, בדרך ארוכה וקצרה" (וכבר דובר פעם בארוכה³³⁴ בענין "דרך ארוכה וקצרה" — היכן רואים בתניא הענין של "דרך ארוכה" ו"דרך קצרה").

וכיון שספר התניא קשור עם ענין הגאולה,

— ובפרט ע"פ הסיפור הידוע³³⁵ שרבינו הזקן אמר: "א גליק כו'" (כנוסח הידוע) שענין המאסר אירע לאחרי שכבר נדפס ספר התניא (שנתיים לפני³³⁶), כי לולי זאת הי' צריך להיות הבריור כו' באופן אחר לגמרי. וכן מבואר שנג' הפרקים של חלק ראשון בתניא הם כנגד נ"ג הימים שהי' רבינו הזקן במאסר³³⁶, ומזה מובן שענין התניא קשור גם עם ענין הגאולה,

וענין הגאולה קשור עם "פדה בשלום", שכולל הענינים דתורה גמילות חסדים ומתפלל עם הציבור, ובכללות, ענין התורה וצדקה — צריכים ענינים אלו להשתקף גם בסיום והתחלת התניא.

ס. סיום התניא — בענין השבת:

ענין השבת קשור עם צדקה — כדאיתא בגמרא³³⁷ "שמש בשבת צדקה לעניים, שנאמר³³⁸ וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא".

וענין זה קשור גם עם הגאולה — "פדאני לי ולבני מבין אומות העולם" — שהרי לעתיד לבוא "הקב"ה מוציא חמה מנרתקה (היינו,

הוספה

[א' טבת, ה'תשמ"ה]

(1) קבלה

מבינה אידיית?

(2) צ"ל: המ"מ — בסוף ההערה ובתוסי' "ועוד".

מצילום כתי"ק, על גליון מכתבו של מו"ה שמואל פסח באגמילסקי (מייפלואוד, נ.דז). בתאריך זה. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ג אגרת ח'תשצה, ובהנסמן בהערות שם. (1): במכתבו: "הנני למסור מחאה ע"ס מאה דולר על דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א ממרת .. השתתפה בהכינוס לכבוד חנוכה של כוללי לוי יצחק* .. היא אשה הכי חשובה בהקהילה. עוסקת בלב ונפש לטובת בהכנס ויהודי השכונה". — וע"ז כתב רבינו (כבפנים (1): א) שמהמזכירות ישלחו עבורה קבלה (על הסכום ששלחה); ב) לברר אם מבינה אידיית; (וכנראה הכוונה לברר בזה — אם הבינה שיחות רבינו בכינוס הנ"ל; או שמא — כדי לשלוח לה אגרת ברכה וכיו"ב בשפה שמבינה).

(2): במכתבו:

במנהגי חנוכה שבסוף קוני' מאמר ד"ה ברוך שעשה נסים מכ"ק אדמו"ר הצ"צ (ובספר המנהגים³³⁹), כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בערב שבת הסדר הוא: מנחה, נר חנוכה, נר שבת".

ובהערה 26 כתב: "מנחה ואח"כ נ"ח כמו שתמיד קדם להדלקת המנורה (שע"ת ופרמ"ג סתרע"ט). ועוד שלא יהי' תרתי דסתרי כו"ה". לכאו' צ"ל: מנחה .. להדלקת המנורה (שע"ת סתרע"ט). ועוד .. דסתרי כו' (פרמ"ג א"א סתרע"ט א סק"י).

ומטעם דלכאו' בשע"ת סתרע"ט איתא רק הטעם הראשון, וטעם זה לא נמצא בפרמ"ג שם. וטעם הב' נמצא רק בפרמ"ג סתרע"ט א.

על כותבו ש"לכאו' צ"ל כו"ה" — כתב רבינו בהמשך לתיבת "צ"ל" (כבפנים (2)): המ"מ — בסוף ההערה ובתוסי' "ועוד"; ובהתאם לזה גם תיקן רבינו בהמשך הפיסקא — שהמ"מ ל"שע"ת סתרע"ט" העביר לסיום הפיסקא, לפני המ"מ ל"פרמ"ג א"א סתרע"ט א סק"י".

א) הכוונה לכינוס שנערך ב'770 עבור חברי הכוללים "תפארת זקנים" — לוי יצחק ו"חכמות נשים" — אור לג' דחנוכה תשמ"ה — בהשתתפות רבינו (תו"מ התועדויות תשמ"ה ח"ב ע' 936 ואילך).

ב) ההדגשות דלהלן אינן במקור.

ג) ברוקלין, תשי"א.

ד) ע' 71.

ה) כלומר, ש"בע"ש יתפלל מנחה תחלה ואח"כ ידליק נרות מטעם דמפלג הוה לילה .. משא"כ אם מתפלל מנחה אח"כ הוה כרתתי דסתרי אהדדי" (פרמ"ג הניסמן להלן).

(332) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשכ"ח
סנ"ח (תו"מ חנ"א ע' 383). וש"נ.
אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ס"ע רסג.
(333) נצבים ל', יד.
(334) ראה שיחת י"ט כסלו תשי"ט סכ"א
שיא. וש"נ.
(335) ראה לקו"ד ח"א מג, ב. אג"ק
(336) ראה תו"מ — רשימת היומן ס"ע
שיא. וש"נ.
(337) תענית ח, ב.
(338) מלאכי ג, כ.

וכל זה יעלה למעלה מעלה על-ידי ה"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"³⁸⁷ — ש"סולם" הו"ע התפלה³⁸⁸,

ולאח"ז יומשך למטה באופן ד"עד מהרה ירוץ דברו"³⁸⁹, ועד למטה מטה ממש, בטוב הנראה והנגלה — בלימוד התורה וקיום המצוות, ובבני חיי ומזוני, וכל ענינים אלו — באופן ד"רוויחא", ובשמחה ובטוב לבב.

ונזכה בקרוב ממש ל"פדאני לי ולבני מבין אומות העולם", באופן ד"פדה בשלום", ובאופן שהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם יוצאים "ביד רמה"³⁹⁰, ובעגלא דידן.

סח. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, וניגון רבינו הזקן. ולאחרי שניגנו ניגון ההכנה — אמר:]

ההכנה השנית לניגון של רבינו הזקן היא — כרגיל בכל שנה לערוך מגבית עבור "קופת רבינו"³⁹⁰.

ובודאי יתן כל אחד כפי נדבת לבו הטהור, וכל המרבה הרי זה משובח.

וכל הרוצה — יוכל לצרף גם שמו ושם אמו, למען הזכירו על הציון לכל הברכות בכל המצטרף, וכאמור לעיל — בבני חיי ומזוני, וכל אלו — רוויחי, כיון שנמשכים "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"³⁹¹, למטה מעשרה טפחים.

[אח"כ אמר: מן הסתם יחלקו הפתקאות.

אח"כ צוה לנגן ניגון רבינו הזקן בן ד' הבכות (בבא הד' — פ"א), הניגון "ניע זשוריצי כלאפצי", והניגון "פרצת".

אח"כ הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.

טרם צאתו התחיל לנגן "כי בשמחה תצאו וגו'"]

שענין ה"שמש" יהי בגלוי, ללא ה"נרתק" צדיקים מתרפאין בה .. שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש גו'³³⁹.

וכמו"כ קשור כללות ענין השבת עם תורה — כדאיתא במדרש³⁴⁰ על הפסוק³⁴¹ "ויקהל משה", "אמר הקב"ה (למשה) עשה לך קהלות כו' כדי שילמדו ממך כו' להקהיל קהלות בכל שבת כו' ללמד ולהורות לישראל דברי תורה", ולכן ישנו פס"ד בשו"ע³⁴² ש"פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע" להיותם "טרודים במלאכתם" [כי גם כאשר ההתעסקות ב"עובדין דחול" היא באופן של "יגיע כפיך"³⁴³ בלבד, הרי זה בכל זאת ענין של טירודא], הנה "בשבת (ש) הם פנויים ממלאכה (לאחרי הטירחא בערב שבת שאז "יאכל בשבת"³⁴⁴) .. צריכים לעסוק בתורה הרבה".

סא. ויש להוסיף, שמ"ש בשו"ע שם ש"תלמידי חכמים העוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע (ולכן) ימשיכו קצת יותר בעונג אכילה ושתיה" (וכן מוסיפים בענין המנוחה, שלכן מאחרין לתפלה לבית הכנסת ביום השבת יותר מאשר בימות החול³⁴⁵) — הנה אצלם הרי זה קשור עם ענין הצדקה:

מבואר בתניא³⁴⁶ בהנוגע להלל הזקן ש"כשהי' הולך לאכול הי' אומר שהוא הולך לגמול חסד עם העלובה ועני' הוא גופו, כי כמו זר נחשב אצלו כו'". ועד"ז בנוגע לת"ח — שמציאותו אינה מציאות הגוף, אלא מציאותו היא מציאות התורה (עד ש"נקראת על שמו", "ובתורתו יהגה").

ולעיר מהמדובר כמ"פ³⁴⁷ אודות דברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע³⁴⁸ בנוגע להנהגה בערב שבת לפנות ערב, שע"פ קבלה הרי זה הזמן של דורמיטא דז"א³⁴⁹ — שאצל רבינו הזקן היתה הנהגה זו בדרך ממיילא, ולא כמו אצל ר' הלל מפאריטש, שגם הוא הי' נוהג לנמנם ("א' דרעמל-טאָן") בשעה זו, אבל הוא הי' צריך לשכב ("זיך צושפאָרן") כדי

(339) נדרים ח, סע"ב. וש"נ.

(340) יל"ש ר"פ ויקהל.

(341) ר"פ ויקהל.

(342) אדה"ז אר"ח סר"צ ס"ה. וש"נ.

(343) תהלים קכת, ב. וראה תו"מ חנ"ג ע'.

265. וש"נ.

(344) ע"ז ג, סע"א.

(345) סה"ש תורת שלום ע' 13.

(346) פכ"ט (לו, א).

(347) ראה גם תו"מ חל"ט ס"ע 233 ואילך.

(348) ראה הנסמן שם בהערה 10.

(349) ראה הנסמן שם בהערה 10.

(387) ויצא כח, יב.

(388) ראה זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג

ס"ל (תו"מ חנ"א ע' 347). וש"נ.

שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).

(389) תהלים קמו, טו.

(390) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשכ"ח

נוסח ברכה הג' דברה"מ ז.

לנמנם, ואילו אצל רבינו הזקן נעשה הדבר בדרך ממילא; כיון שכך היא ההנהגה בעולם האצילות — הנה מאליו וממילא הונהג כן אצלו בעוה"ז התחתון, מבלי שיצטרך להכין את עצמו, לשכב ולנמנם, כיון שהי' אצלו מעמד ומצב בדוגמת עולם האצילות, כך, שכאשר מגיע הזמן של "דורמיטא דז"א", נעשה גם אצלו מעמד ומצב של דורמיטא.

אמנם, ענין זה שמציאותו של יהודי נעשית כמו בעולם האצילות, שייך ליחיד סגולה, נשמות דאצילות; אבל ישנו גם הענין שמציאותו של יהודי נעשית מציאות של תורה.

וע"ד שסיפר כ"ק אדנ"ע³⁵⁰, שקודם הבר-מצוה, בשנת הי"ב, "מופלא סמוך לאיש", נכנס לאביו אדמו"ר מהר"ש, וביקש ממנו סדר בהכנה לבר-מצוה, ואז הי' אצלו סדר עבודה להרגיל את הגוף שיתנהג בדרך ממילא ע"פ הוראת השולחן-ערוך — ע"ד מ"ש בגמרא³⁵¹ "מחזיקא טיבו לרישי" דכי מטא למודים מנפשי' כרע", ללא כל השתדלות. וע"ד "לא יאונה לצדיק כל און"³⁵²; ומשמעות הביאור בשיחה הנ"ל, שאין זה קשור עם הענין שמציאותו נעשית כמו בעולם האצילות, כי אם שמורגיל את עצמו להתנהג ע"פ השו"ע, כך, שכיון שכך נאמר בשו"ע, אזי מתנהג כן בדרך ממילא, מבלי שתהי' אפשרות אחרת.

וכמדובר כמ"פ³⁵³ הדוגמא לזה בהלכה — שע"פ דין, אפילו אצל בהמה, להבדיל, אם היא קופצת לתוך האש, הרי זה סימן שזוהי בהמה שוטה, כי גם בהמה אינה קופצת לתוך האש, ולא בגלל שהיא בעלת-מעלה, שמתבוננת בשכל כו', אלא שזהו היפך טבע הבהמה.

ועד"ז אצל יהודי — שעשיית דבר היפך השולחן-ערוך היא היפך טבעו. וכמ"ש הרמב"ם בהלכות גירושין³⁵⁴, שיהודי רוצה לקיים רצון הקב"ה מצד טבעו (ללא צורך בהתבוננות), אלא שיכול להיות ש"יצרו תקפו", ואז יש צורך בהשתדלות כו'.

אבל הוא צריך לדעת מהו רצונו של הקב"ה, וזוהי ההכנה — לידע מ"ש בשולחן-ערוך, ולהרגיל את הגוף שיתנהג כן בדרך ממילא — דכי מטא למודים מנפשי' כרע".

ומזה מובן בנוגע לענינו — שת"ח שמציאותו תורה, הנה מה

עושה היא באופן שהכרכה מתקיימת "בדרך קצרה" יותר מאשר הצדקה שהבעל עושה, כיון שהבעל נותן ממון (ועדיין יש צורך ש"יטריח העני עד שיקנה"), ואילו האשה נותנת דבר מאכל שאפשר ליהנות ממנו מיד. ועוד זאת, שגם בנתינת ממון יש מעלה בנתינת האשה, דכיון שהנתינה צ"ל בסבר פנים יפות וכו'³⁸³, יכולה האשה לפעול בזה יותר מאשר הבעל.

[ולהעיר, שאע"פ שענין זה נאמר באגדתא — הרי גם אגדתא היא חלק מהתורה, מלשון הוראה², שכללותה לימוד המביא לידי מעשה].

ונמצא, שחלקן של הנשים הוא ביתר שאת וביתר עוז, ולא רק בצדקה, אלא גם בתורה, כאמור לעיל, שנוסף על לימוד הלכות הצריכות להן, יש להם חלק גם "באקרויי בנייהו . . ובאתנויי גברייהו כו'".

ועד"ז בענין ד"מתפלל עם הציבור" — שהרי ענין התפלה שייך גם לנשים ובנות, שחייבות בתפלה, "דרחמי ניהו"³⁸⁴. ובפרט בדורנו זה, ש"מנהג ישראל" שגם נשים ובנות מתפללות בכל יום (לפי המנהגים בזה בכל מדינה וכו')³⁸⁵, כך, שענין זה עתה הוא כבר בגדר של "תורה היא"¹⁴⁵.

ויה"ר שיפעלו בתפלתן בכל הענינים, ועד"ז בענין הצדקה, שפעולתן תומשך למטה במהירות יותר מאשר צדקת הבעל (נוסף לכך שכללות ענין הצדקה, גם של הבעל, הוא באופן של "דרך קצרה", כנ"ל ס"א).

סז. ואם הדברים אמורים בנוגע לכל המדינות וכל הארצות — עאכו"כ בנוגע לארץ ישראל, "ארץ החיים", כדברי רבינו הזקן בעל השמחה והגאולה באגה"ק⁸⁹, שאה"ק התחתונה מכוונת ממש כנגד ארץ העליונה, "כי זה שער השמים"⁸⁸, שלכן יש מעלה מיוחדת בצדקת ארץ ישראל.

וענין זה נוגע במיוחד לאחינו בני"ש שנמצאים בארץ הקודש, "אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"³⁸⁶ — שיעסקו בלימוד התורה נגלה והחסידות, ובקיום המצוות בהידור, שכללותן היא מצוות הצדקה וגמילות חסדים.

(383) שו"ע יו"ד שם סרמ"ט סי"ב. (384) ברכות כ, ב. ולהעיר מקידושין לד, ו"ש"נ. (385) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סק"ו ס"ב. (386) עקב יא, יב. א: "נשי לא בעי חיי" (בתמי").

(350) ראה סה"ש תרפ"ה ס"ע 91 ואילך. (351) ראה תו"מ חנ"א ע' 155. וש"נ. (352) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. (353) ספ"ב. (354) ראה תו"מ חנ"ב ס"ע 297. וש"נ.

ועד שע"י מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות זוכים לכיאת משיח צדקנו, ולאח"ז — "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"³⁷⁷.

[ואח"כ אמר: כיון שנמצאים מנהלי הישיבה שבה לומדים פנימיות התורה ותורת החסידות של רבינו הזקן — יקחו משקה ויחלקו בין התלמידים (ונתן משקה עבור ישיבת תומכי תמימים כאן, בצרפת ובארץ הקודש³⁷⁸ — בנחלת הר חב"ד, כפר חב"ד, לוד, וגם בתורת אמת).

אח"כ הורה שהאורחים מרוסיה ינגנו "א שטורעמדיקן ניגון", ואח"כ יחשבו אודות "קריאת-שמע שעל המטה"...].

* * *

סה. כרגיל תמיד לסיים בענין ונקודה בנוגע לפועל, ולכן, קודם הסיום יש להזכיר עוד הפעם אודות הענין ד"העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור", ג' הקוין: להוסיף בפועל בהתמדה ושקידה בלימוד התורה בנגלה ובחסידות, הן יושבי אוהל והן בעלי עסקים, כל אחד לפי ענינו; ועד"ז בגמילות חסדים — שנוסף לכך שבודאי מקיים כל אחד מצות צדקה, שהיא מצות עשה מן התורה, שכל אחד מחוייב בזה (כמבואר בהלכות צדקה בשו"ע יו"ד³⁷⁹) — צריכה להיות בזה הוספה, ובפרט ע"פ המדובר לעיל (ס"א) שלאחרי פדי' בשלום נעשית מציאות חדשה; ועד"ז גם בעבודת התפלה — "מתפלל עם הציבור".

סו. ויש להוסיף, שענין זה הוא חובת גברא וגם חובת איתתא:

בנוגע לתורה — הנה נוסף לכך ש"גם הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן"³⁸⁰, יש להם חלק גם בלימוד של בעליהן ובניהן, כדברי הגמרא³⁸¹: "נשים במאי זכיין, באקרוי בנייהו לבי כנישתא ובאתנוי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן".

בנוגע לצדקה — מצינו בגמרא במסכת תענית³⁸²: "איתתא שכיחא כביתא ויהבא ריפתא לעניי ומקרבא הנייתה", והיינו, שהצדקה שהאשה

(377) תמיד בסופה. ליתן לראשי-ישיבה (והוסיף בבתי-שחוק, שכאשר ישב וילמד, ימנוהו לראשי-ישיבה...).

(378) כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל אם יש מישוהו מתו"ת שבארץ הקודש, באמרו: "זאל זיך אימיצער אַפרופן". ושאל: מהו הישוב-הדעת? ! — זוהי עניוּת שלא במקומה.

א' המסובים הציע את עצמו ליקח המשקה, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שרוצה

(379) רטרמ"ח.

(380) הלי' ת"ת לאדה"ז ספ"א. וש"נ.

(381) ברכות יז, א. וש"נ.

(382) כג, ב (ובפרש"י).

שמוסיף ביום השבת בעונג ומנוחה, הרי זה באופן שגומל חסד עם העלובה ועני', שזהו הגוף.

סב. ולאחרי סיום התניא באים להתחלת התניא בענין "דרך ארוכה וקצרה" — שבכללות הרי זה גם החילוק בין תורה לצדקה:

התורה — היא "דרך ה'"¹²³, ובפרט ע"פ המבואר בביאורי הזהר³⁵⁵ בענין "ישרים דרכי הוי"ו"³⁵⁶, שקאי על התורה, שעל ידה נמשך הקב"ה בעולם, ובה גופא יש "דרכי", שהם דרכים רחבים, ו"נתיבותי"³⁵⁷, שהם דרכים צרים וכו' (כמבואר בכ"מ³⁵⁸ פרטי הענינים); אבל, כיון ש"ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים"²⁷³, ובכל אופן, "לא יגעת ומצאת אל תאמין"³⁵⁹, היינו, שלימוד התורה צ"ל באופן של יגיעה דוקא — הרי זו "דרך ארוכה".

ואילו "דרך קצרה" — הו"ע הצדקה:

בנוגע לענין הצדקה — אין צורך בהתבוננות והכנה כו', אלא מיד כשבא לידו, צריך ליתן צדקה, וכהסיפור אודות נחום איש גם זו³⁶⁰, שמיד כש"אתי לידי" ה' צריך ליתן צדקה, מבלי להמתין אפילו עד שיפרק המשא מהחמור, שמא ח"ו לא יהי' כבר למי ליתן צדקה...

וזהו שענין הצדקה הוא "דרך קצרה" — שמיד כש"אתי לידי" ליתן צדקה, אין זמן להמתין, אלא צריך לעשות זאת תיכף ומיד.

כשמבקשים ממנו סכום גדול יותר — צריך ליתן מיד סכום גדול יותר. אלא מאי, מניין יקח "לכסות" את ה"טשעק"? — הנה על זה יחשוב מחר, כשישוב לעסקו במסחר לערוך חשבונות כו'; אבל נתינת הצדקה צ"ל תיכף ומיד — ב"דרך קצרה".

וענין זה הוא גם בהמשך להמדובר לעיל³⁶¹, שהמשכת התורה בעולם, ב"סוכת דוד הנופלת"³⁶², הו"ע הדורש משך זמן, ועד שיכול להשאר בעולמות עליונים, ויש צורך בהשתדלות שיומשך במעשה בפועל, כי, גם כשלומדים תורה בעוה"ז התחתון, הרי היא חכמתו ורצונו של הקב"ה (אף ש"נסעה וירדה כו' בהשתלשלות העולמות כו"³⁶³), ולכן

(355) לאדהאמ"צ — ר"פ וישלח.

(356) הושע יד, יו"ד.

(357) משלי ג, יז.

(358) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תקנד).

(359) מגילה ו, ריש ע"ב.

(360) תענית כא, א. שו"ע יו"ד רטרמ"ז.

(361) במאמר פ" (לעיל ע' ...).

(362) עמוס ט, יא.

(363) תניא פ"ד (ח, ב).

המשכחה בעולם היא באופן של "דרך ארוכה" (ועד שגם הלימוד לעצמו צ"ל באופן של יגיעה דוקא, כנ"ל);

ואילו ענין הצדקה הוא באופן שנמשך מיד בעולם בענינים של פועל, וכדאיתא במדרש תנחומא³⁶⁴: "אמר הקב"ה נפשו של עני היתה מפרכסת לצאת מן הרעב, ונתת לו פרנסה והחייית אותו, חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש כו", וכיון שפעולתו להחיות את נפש העני היתה בעוה"ז התחתון, הנה "במדה שאדם מודד בה מודדין לו"³⁶⁵, שגם מקבל זאת בעוה"ז התחתון.

סג. וענין זה קשור גם עם התחלת ספר התניא — שעל שם זה נקרא בשם "תניא" — "תניא בספ"ג דנדה³⁶⁶ משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע":

"משביעין אותו" — כפשוטו, לשון שבועה — הוא ע"ד הנשבע לקיים את המצוה³⁶⁷, שע"ז יהי בכחו להתגבר על ההעלמות וההסתרים כו'. וענין זה קשור גם עם הפירוש ד"משביעין" מלשון שובע³⁶⁸, שנותנים לו כחות מיוחדים, באופן של שביעה ("מזעטיקט אים אָן"), שיוכל לקיים הציווי "תהי צדיק ואל תהי רשע".

וכללות הענין ד"משביעין אותו" — הו"ע של צדקה, שהרי לא צריך להתייגע על זה, ואפילו לא לבקש זאת, ואעפ"כ, כשצריך להוולד בעוה"ז התחתון, אזי "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע".

וענין זה בא לאחרי ש"נר דלוק לו על ראשו .. ומלמדין אותו כל התורה כולה"³⁶⁶ — ענין התורה.

ובפרטיות יותר:

כשם שיש צדקה למטה מן התורה, כן יש צדקה למעלה מן התורה. ועד"ז בנוגע ל"משביעין אותו", שהו"ע של צדקה (כנ"ל): בנוגע לענין השבועה — איתא בזהר³⁶⁹ ששבועה היא בספירת המלכות (ואילו נדר קשור עם "חיי המלך"³⁷⁰, שהו"ע הבינה³⁷¹); ואילו ענין השובע ("משביעין" מלשון "שובע") הוא באופן שנותנים כחות שהם למעלה מכל הכחות הגלויים.

(תו"מ חנ"א ע' 383). וש"נ.

(364) משפטים טו.

(369) ח"ג רנה, סע"א.

(365) סוטה ח, ב (במשנה). וש"נ.

(370) ראה ר"ה יז, סע"ב. זהר שם.

(366) ל, ב.

(371) ראה פרדס שכ"ג (שער ערכי

(367) חגיגה יו"ד, א. וש"נ.

(368) ראה שיחת י"ט כסלו תשכ"ח סנ"ח הכינויים) בערכו. ובכ"מ.

וכמובן גם מענין השבועה בפשטות: בנוגע לענין שאדם מבין בשכלו שצריך לעשותו, או שיש לו תאוה לזה — אין צורך בשבועה; כל ענין השבועה הוא שמבלי הבט על הבנת השכל ומבלי הבט על הרגש המדות שבלב — הנה כיון שנשבע, אזי "לא יחל דברו"³⁷² (כמ"ש בנדר, ועד"ז בשבועה).

אמנם, המשכת הענין ד"משביעין אותו" למטה היא (ככל הענינים) ע"י התורה, ובפרטיות ובמיוחד — ע"י ספר התניא, "תורה שבכתב" של תורת חסידות³⁷³, שבה נתבאר הענין ד"משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע", והדרך כיצד לקיים שבועה זו, באופן ש"קרוב אליך הדבר מאד כפיך ובלבבך לעשותו".

וממשיך, שאע"פ ש"קרוב גו' מאד", הנה בזה גופא יש "דרך ארוכה וקצרה" — שזהו מצד ענין ההתכללות, ע"ד המדובר בהתחלת ההתועדות (סט"ו ואילך) שבתורה כלול ענין הצדקה, ובצדקה כלול ענין התורה, ועד"ז בנוגע לענין השבת, שישנה ההתכללות של ימי החול בשבת — הן בנוגע לששת ימי השבוע שלפניו, שעליהם נאמר³⁴⁴ "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", היינו, שהאכילה של שבת היא מהטירחא של ערב שבת, והן בנוגע לששת ימי השבוע שלאחריו, שהנתינת כח שיוכלו לפעול ולמלא בהם שליחותו של הקב"ה היא מיום השבת, ש"מיני' מתברכין כולי יומין"³⁷⁴; וישנה גם ההתכללות של שבת בימי החול, שזהו שאומרים "היום יום ראשון בשבת" וכו', וכפירוש הרמב"ן³⁷⁵ ש"ישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוינו בו לזכרו תמיד בכל יום", כמ"ש³⁷⁵ "זכור את יום השבת לקדשו".

סד. ויה"ר שיקויים בפועל הענין שאודותיו "משביעין אותו" — "תהי צדיק ואל תהי רשע",

ובזה גופא — תחילה באופן שלאחרי שמשביעים אותו "תהי צדיק", שאין כל אדם זוכה להיות צדיק, אזי "משביעים שנית אל תהי רשע עכ"פ", ולאח"ז מוסיף בעבודתו באופן שעל ידו "יזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו .. ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים תהי צדיק", כמבואר בהמשך הפרקים בספר התניא³⁷⁶,

(374) זח"ב סג, ב. פח, א.

(372) מטות ל, ג.

(375) יתרו כ, ח.

(373) אג"ק אדמור מהור"י צ"ח ע' רסא

(376) פי"ד.

ואילך. וש"נ.